„RADOMER-KIELCER-LEBEN“ 46 (134) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem“ פּרײַז 25 גראָשען דריטער יאָהרגאַנג

ראַדאָמער-קעלצער לעבן

הײַנט 10 זײַטן.

GABINET
kosmetyczny
w Radomiu,
ul. LUBELSKA 48
I-sze piętro front.
Godziny przyjęć do 12 w południe i od 5 do 7 wieczór.

ראַדאָם פֿרײַטאָג י״ג כסלו תרפ״ז · פֿאַר׳ן אינהאַלט פֿון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פֿעראַנטוואָרטליך · 19-go listopada 1926 r.

IDEALNIE CZYŚCI
METALE SZYBY i LUSTRA
JUROL

Z intencji zaręczyn p. Toby Szpirówny z p. M. Judenhercem z Suchedniowa, życzymy wiele szczęścia i harmonji.

Saia Zajączkowska,
Abram Judenherc.

מז״ט און פֿיל גליק ווינש איך דעם חברר׳ן ר׳ אבֿ־המ לע נאָלדבערג מיט זײַן פֿרוי צו דער האָכצײַט פֿון זײַער ליבע טאָכטער רחל לאה מיט ה׳ הירש וואָלף ליפּפּקע אויס וואַרשע. דעם יונגען פּאָר ווינש איך דאָס זייער זיווג-זיינד זאָל האָבען פֿאַרגעקומען בשעה מוצלחת און די עלטערן זאָלען האָבען פֿון זיי פֿיל נחת.

אהרן גוטמאַן. ראַדאָם.

טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי“ ראַדאָם.

זונטאג דעם 21 ליסטאָפּאַד 8.30 אָוועגד

א גרויסער קאָנצערט

פֿון פֿאָלקס-לידער, חסידישע ניגונים און פֿאָלקס-הומאָר

פֿון די מייסטער פֿון יודישען פֿאָלקס-ליד

זמרה זעליגפעלד

און

מ. קיפּניס

בײַם קלאַוויר איגנאַץ שטערלינג

א גאַנץ ניי-פּראָגראַם פֿון נאָך נישט געזונגענע פּרעכטיגע פֿאָלקס לידער, דועטען און פֿאָלקס-באַלאַדען פֿון קיפּניס׳עס נייעסטער זאַמלונג.

אכטונג קעלץ!

די טעג א גרויסער

זעליגפעלד-קיפּניס-קאָנצערט

וואָרנונג פֿאַר די ראַדאָמער סוחרים און אומגעגענד!

דערמיט וואָרען איך די ראַדאָמער סוחרים ווי אויך פֿון דער גאַנצער אומגעגענד, אז די וועקסלען, וואָס משה בן-ציון רוטמאַן גיבט ארויס, אויך וועלכע עס פֿיגורירט מיין נאָמען אלס אויסשטעלער, אָדער אלס זשיראַנט, אז איך בין נישט פֿעראַנטוואָרטליך, אויב מען וועט מיך נישט קומען טרעפֿען פֿערזענליך, צו איך באַשטעטיג די ריכטיגקייט און די אויטענטישקייט פֿון מיין אונטערשריפֿט. אין א אַנדערשטען פֿאַל נעם איך פֿון זיך אַראָב די גאַנצע פֿעראַנטוואָרטליכקייט.

מיט אכטונג יחיאל ישעי׳ רוטמאַן.

יודישער ספּאָרט — קלוב „השחר“ אין ראַדאָם.

אָרדענט איין אויף א גאַנצען כעזאהן אין פּרעכטיגען לאָקאַל רינעק 8 יעדען שבת און זונטאג

דאַנסינגען

אונטער דער אָנפֿירונג פֿון בעוואוסטען באַלעט — מייסטער

ל. מאַנדעל

די טענץ ווערען בעגלייט פֿון א הערליכען אָרקעסטער און א דזשאַזבאַנד

אײַנטריט פֿאַר מיטגלידער און אײַנגעלאַדענע געסט.

אָנפֿאַנג פּינקטליך 7 אָווענד ענדע — 12.

שטרענגע אָרדנונג.

שולע פֿאַר טענץ; פֿלאַסטיק

פֿון פּראָפֿעסאָר הארעאָגראַפֿיע

L. OWERŁŁO

קילינסקי 15 אין זאַהל פֿון האַנדווערקער רעסורס.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דאָס יודישע פּובליקום אין ראַדאָם, אז ביי מיר גרופּירט זיך א יודיש-אינטעליגענטער קרייז אויף צו ערלערנען טענץ און פֿלאַסטיק.

אַלע פֿערשפּרייטע קלאַנגען, אז איך נעם נישט אָן קיין יודען זענען פֿאַלש און אויסגעטראַכט פֿון מענשען מיט א שלעכטען ווילען.

יעדען שבת קומען פֿאָר פּראַקטישע לעקציע פֿון 8 ביז 11 אָוו. אינפֿאָרמאַציעס טעגליך פֿון 7½ — 9 אָוו. (אויסער יו״ט.) ס׳פֿאָרמירט זיך א פּרויען גרופּע ספּעציעל אויף פֿלאַסטיק.

מיט אכטונג: ל. אווערלא.

Z powodu przedwczesnej śmierci koleżanki mej ś. p.

Rózi Melchjor

wyrażam serdeczne współczucie stroskanej rodzinie.

Sara Salbe.

ווענען פערביליגערען די צינזען אין די פאלקס־בענק.

(דאס איז אויך נוגע די ראדאמער קאאפעראטיווע בענק).

די יודישע פרעסע הערט נישט אויף לעצטענס אויפמערקזאם צו מאכען אויף דעם אומגעהויער גרויסען צינז־פוס פון געלד־קרעדיטען, וואס רואינירט איינגאנצען דעם יודישען האנדווערקער און קליינהענדלער.

אמת, מיר ווייסען, אז אזא וויכטיגע עקאנאמישע פראבלעם, קען נישט געלעזט ווערען דורך ארטיקלען אין דער פרעסע. מיר ווייסען, אז דער דאזיגער ענין הענגט אפ פון דעם סכום פרייע, פליסיגע קאפיטאלען, וועלכע געפונען זיך אויפ'ן געלד־מארק -- פון אנבאט און נאכפראגע.

דאס איז אבער אלץ גערעדט, בנוגע דעם פריוואטען קאפיטאל און דעם פריוואטען מלוה, צו וועלכען ס'קענען נישט גרייכען אונזערע טענות, ווענען דעם צו הויכען וואוכער־פראצענט פאר זיין געבארגטען געלד. אונזערע טענות און תביעות זענען אבער געווענדעט צו אונזערע קאאפעראטיווע פאלקס־בענק און שפאר־קאסעס, וועלכע שטעהען אונטער א געזעלשאפטליכען קאנטראל און וועלכע בעקומען ספעציעלע געלד־סומעס פון „דזשאינט" און אנדערע פילאנטראפישע אינסטיטוציעס מיט'ן צוועק צו שאפען און ארגאניזירען א ביליגען קרעדיט פאר די רואינירטע יודישע פאלקס—מאסען אין פוילען.

ביז איצט האבען די פיהרער פון די קאאפער. פאלקס־בענק און שפאר־קאסעס בעוויזען מיט ציפערן, אז צוליב דעם וואקלעניש פון די וואליוטע האבען די קאאפעראטיווע בענק געהאט היזקות, וועלכע די מיטגלידער און פאי־שציקעס האבען איב נאכהער געדעקט. ס'איז שוין אבער מעהר ווי א האלב יאהר אריבער און די וואליוטע־וואקלעניש איז כמעט, ווי נישט קענטיג.

די קאאפ. פאלקס—בענק קענען זיך אויך נישט בעקלאגען אויף א מאנגעל אין פליסיגען קאפיטאל, ס'איז דאך א דבר ידוע, אז בעת'ן אלגעמיינעם קריזיס ווען פון די סאלידסטע פריוואטע בענק האט מען מאסענווייז ארויסגענומען די פקדונות — אין יענער שלעכטער צייט האבען די פערוואלטונגען פון די געזעלשאפטליכע בענק זיך אנגעזאגט פון אננעמען פקדונות וועלכע זענען צו זיי אריינגעפלאסען אהן אויפהער, אפילו אויף די קלענסטע פראצענטען.

ס'איז אויך נישט בערעכטיגט דער תירוץ פון די קאפ. בענק פערוואלטונגען, אז ביי א קלענערען צינז־פוס וועלען זיי זיך נישט קענען אויסהאלטען מיט די לויפענדע הוצאות. דער דאזיגער ארגומענט האט געקענט גענומען ווערען אין בעטראכט נאר דאן, בעת די קאפ. בענק האבען צוליבן קריזיס פערלוירען א גרויסע צאהל מיטגלידער און די לויפענדיגע הוצאות האבען זיך נישט געלאזט רעדוצירען.

מיר ווייסען אבער, אז היינט צו־טאג וואקסט כסדר אהן אויפהער די צאהל מיטגלידער און פאי־שציקעס אין די פאלקס־בענק און שפאר־קאסעס אזוי, אז מען קלערט שוין ווענען פערגרעסערען די פערסאנאלען.

מיר זענען אויך אינפארמירט, אז דער ענין פון פערקלענערען דעם צינז־פוס אין די קאפ. פאלקס בענק און שפאר־קאסעס, שטעהט שוין אויפ'ן סדר־היום, כדי אבער, אז פערקלענערונג פון צינז־פוס זאל זיין טאקע א ממשות'דיגע, מוז דא אויפ'ן שטעל אנגעוויזען ווערען, אז דער צינז־פוס מוז פערקלענערט ווערען אויף א העלפט פון דעם ביז איצטיגען פראצענט.

ס'איז דעריבער קיין ספק נישט, אז ביי דער גינסטיגער קאניוקטור אין וועלכען ס'געפונען זיך איצט אונזערע קאאפעראטיווע פאלקס־בענק און שפאר־קאסעס הן אין דעם סכום פליסיגען געלד אויף קליינע פראצענטען, וועל־זיי בעקומען און הן אין דעם פערגרעסערטען צאהל מיטגלידער און פאי־שציקעס, וועלען אונזערע געזעלשאפטליכע בענק און קרעדיט־אינסטיטוציעס זיך זיכער קענען אויסהאלטען אפילו ביי דעם מינימאלסטען צינז־פוס.

ביי דער געלעגענהייט ווילען מיר אנמערקען אויף נאך א פרט, א אונאנגענעהמען, וואס רופט זיך זעהר נישט נוצליך אן פאר די, וואס בעקומען די הלוואות. דער פרט איז אין דעם פאל נאר שייך איינער פון די היגע קאאפעראטיווע בענק, וועלכע גיט אפטמאל די בעשטימטע הלוואות אין טעליכע מאהל צו קלענערע און גרעסערע סומעס. דאס סיסטעם דארף אונטערגעהן, ווייל דאס „צו ביסלעך" געבען מאלט אויס פאר דעם לוה זעהר נישט גינסטיג. די באנק איז אפשר אזוי ווייט נישט שולדיג, זי טהוט דאס אויף דעם פערלאנג פון לוה, אמת, אבער פאר וואס פערלאנגט דאס דער בארגער? דאס טהוט ער דערפאר, ווייל ער קען זיך נישט דערווארטען, ביז די גאנצע סומע פון דער הלוואה וועט איהם ארויסגעגעבען ווערען, און היות ווי ער נויטיגט זיך זעהר אין געלד, חאפט ער דערווייל עפיס, אבי ער זאל האבען דערמיט צו ווארפען זיך. אט דאס ברויך די זעלבע באנק אין אכט נעמען און צואיילען ווי נאר מעגליך, אז דער לוה זאל בעקומען מיט איין מאהל די גאנצע בעטרעפענדע סומע, ער זאל קאנען דערמיט עפעס אויפטהון. דערהאלטענדיג אין עטליכע מאהל די הלוואה ווערט זי ביי איהם ביסלעכווייז פערוועדעט אויף קלענערע בעדערפענישען און ער איז ווייט נישט ביכולת צו דערגרייכען דערמיט איין גאנצע און וויכטיגע זאך. דאס האט א קאלאסאלע בעדייטונג פאר דעם קרעדיט־בעדערפטיגען פוח־ און האנדווערקער, וועלכער זייענדיג אונצופרידען, וואס די הלוואות ווערט ביי איהם ביי אזא טאקטיק אויסגערינען, צאהלט ער א חוץ דעם פאר די גאנצע סומע פראצענט שוין פון דער טאג אן, וואס ער נעמט אפשר איין דריטעל דערפון, ·נישט געניסענדיג נאך צעמאלט פון גאנצען צוגעטיילטען קרעדיט.

אזא טאקטיק איז נישט אויסצוהאלטען און אויפן ארט פון דעם אאנפ־פיפטעס ברויך אונבעדינגט איינגעפיהרט ווערען, אז דאס ארויסגעבען די הלוואה זאל ווי אמשנעלסטען צוגעאיילט ווערען און זאל אויך זיין א איינמאליגע.

י. ר.

א. לערמאן.

פון ווארשא ביז ראדאם.

(באהן - איינדרוקען .)

אין דער רגע האט זיך אלץ געביטען. די צוויי עלטערע יודען האבען שוין מעהר נישט געוואלט רעדען וועגען דער בעליידיגונג, וואס דאס פאצעטיל האט געווארפען אויף ראדאם און זיי האט שוין מעהר אינטריגירט וואסער געשעפטען זיי פיהרען, מיט וועמען זיי האנדלען און אזוי ווייטער. די יונגעלייט האבען אבער נישט געלאזט צופיהרען צו אזא שווערען שמועס, וואס קען די צוויי דאמען פון קופע נישט אמוזירען, האבען זיי מיט אלע כחות ארויסגעפיהרט דעם געשפרעך אויף זייער וועג.

דער צווייטער יונגערמאן, א הויכער מיט גראבע פינגער האט א פרעג געטהון:

— און ווי געפעלט אייך אזוי, אונזער ראדאם?

— אזוי ווי יעדע פראווינץ שטאדט האט דאס פאצעטיל גלייכגילטיג געענטפערט.

— פערשטעהט זיך, או אין ווארשא קען מען בעסער פערברענגען. גלויבט מיר, אז די פאר טעג וואס כ'בין געווען אין ווארשא, האב איך אביסעל אויפגעלעבט.

— אין אייער ראדאם קען מען דאך שטארבען פון לאנגווייליגקייט אט בין איך געווען מיט א קורצע צייט צוריק, כ'האב געוואלט א ביסעל פערברענגען, איז נישט געווען וואו. דאס איינציגע ארט ביי אייך איז דער קינא „אדעאן", „טשארי" אדער א דריטער קינא. ווי אזוי לעבען מענשען אין אזא שטאדט.

דער הויכער יונגערמאן האט א זיפץ געטהון און געזאגט:

— דאס איז דאך דאס גאנצע אומגליק. דאס יונגוואורג טערשטעהט נישט בעסער.

— ענטשולדיגט, האט זיך אריינגעמישט דער נידריגער יונגערמאן. דאס יונגוואורג פערשטעהט יא און וויל בעסערס, אבער זי האט נישט קיין ברירה

רופט זיך אן דאס פאצעטיל:

— אט האב איך איינמאל געוואלט טאנצען. אין ווארשא, אז עס פערגליסט זיך טאנצען, געהט מען אריין אין ערגיץ בעססען דאנסינג און מען טאנצט אויף דער גאנצער סארע. עס

ווילעז און מעשים.

(צו דער אויפמערקזאמקייט פון דער פריש געוועהלטער פערוו. „עזרה")

מ׳קען אפשר באטראכטען פאר חנופה, ווען מען לויבט דעם, וועלכער געפינט זיך אקארשט ביים רודער, פערקלענערענדיג גלייכצייטיג דעם ווערט פון פריהערדיגען, ווייל אפשר דעם פאריגען האט מען אויך אין די ערשטע טעג פון זיין טעטיגקייט דעם זעלבען שבח צוגעשריבען; א פאקט איז אבער, ווען מ׳וועט דורכפירען א פאראלעל פון דעם פריהערדיגען צוזאמענשטעל פון דער פערוו. „עזרה". און דעם היינטיגען, וועט מען געוויס שטעלען אויף א העכערען פונקט דעם לעצטען, וועלכער צייכענט זיך בעזונדערס אויס מיט א ריינעם ווילען און געהט צו צו דער זאך מיט דער ערנסטער לאזונג: העלפען דעם געדריקטען מענש — טראץ דעם אלעם אבער האבען מיר ביז היינט מעהר ווי גופען ווילען נישט געזעהן. שוין מעהר ווי א חודש צייט איז שוין די נייע פערוו. קאנסטיטואירט, אבער מ׳זעהט נאך נישט די פרוכטען, וועלכע מיר האבען ערווארט. ביי א געזעלשאפט, וועלכע עגזיסטירט שוין פון לאנג, איז אזא צייט ווי קארגע זעקס וואכען גענוג, אז ס׳זאל ווערען עפיס מעשות׳דיגעס אויפגעטוען.

אויסערליך פערשטעהען מיר, אז די סבה איז דער פינאנציעל־קריטישער מצב, אבער גוטע ארגאניזאטארען פערשטעהן ווי וויכטיג ס׳איז רעקלאמע. א פריש געגרינדעטע געשעפט מיט א רייכע אויסשטעלונג האט שאנסען אויף ערפאלג. איז דען רעזיקאליש פאר אזא געזעלשאפט צו אנגאזשירען זיך אין א צעהנדלינג טויזענד זל? דאמאלס וואלטען מיר געקאנט ערווארטען פאזיטיווע רעזולטאטען. דאמאלס וואלט די שטאדט פערשטאנען, אז ס׳איז א חוב אויסצודריקען די פערוו. „עזרה" — דאנקבארקייט. די שטאדט וואלט זיך געוויס הייס אנגערופען אויף יעדער ווענדונג פון „עזרה". ווען מ׳זאל אפילו באטראכטען פאר נאאיוו, אז מ׳האט קומען אליין געבען, אבער וועט דאס האבען די מעלה, וואס די פערוו. וועט האבען דעם פליכט־אלס געשעהענער פאקט — צו געהן מאהנען און ס׳וועט זיין טאקי לייכטער צו אפעלירען צום היגען בירגער, ווייל די פאקטישע מעשים פון דער געזעלש. וועלען אריינדרינגען אין זעלבענס געוויסען.

דאס אויבענדיגע איז אלץ פראגען, וואס האבען א שייכות צו דער מאטעריעלער זייט פון דער געזעלש. ס׳עקזיסטירען נאך אבער אנדערע פראגען ערשט־רייהיגע, וועלכע זענען ביז איצט רווך דער נייער פערוו. נישט געווארען בעארבעט און גלויבענדיג אין דער תמימות׳דיגקייט פון די ה"ה פערוו. מיטגל. ערלויבען מיר זיך און ווייזען זיי דאס דא אן.

דער זין פאר קאנסטרוקטיווע הילף איז היינט מאדערן, ממילא קאן מען אין דער מאס פון מעגליכקייט אויך די פילאנטראפיע אין זעלבען זין צופאסען. א פאקט איז, אז ס׳איז פארהאן אזעלכע פאלען, ווען קאנסטרוקטיווע הילף ווי א הלואה, אדער אין א אנדערן פארם קאן שוין נישט דעם בעדערפטיגען ארויסהייבען פון זיין שלעכטען מצב, דער זעלבער מוז שוין פערבלייבען אויף דעם אלטען אופן — צולאסט דער געזעלשאפט — און דעם ברויך מען אויך פערזארגען, אז דאס וואס איהם קומט, זאל אין א געוויסע מאס בעגניגען זיין בעדערפניש און בעקומען דאס אויף א בכבוד׳יגען אופן. ס איז טאקי אפשר מעהר קלינגענדיג, ווען מ׳ערפיילט שטיצע א גרעסערע צאהל פעטענטען, אבער פראקטיש איז דאס נישט פארט. ס׳בעפרידיגט נישט אי דעם, וואס מ׳וואלט אפשר געקענט אויף א קליינע צייט אבשטעלען דאס ארויסגעבען די שפיצע און דעם ווייטער, וואס נויטיגט זיך — אודאי און אודאי נישט. דעריבער זשע איז וויכטיגער א אלזייטיגע שטיצע פאר א קליינע צאל, ווי בעטע אי גארנישט פאר א גרויסע צאל. מיר גלויבען, אז ביי אזא פארם פון טרטיילען שטיצע וואלט מיט דער צייט אויך פערגרעסערט די צאהל נעמערס. דעם, וואס מ׳אנערקענט, אז שטיצע אין גאנור איז פאר איהם א נויטוועהנדיגקייט, ברויך ווערען פערזארגט מיט שפייזונג אויף א גאנצע וואך, דאמאלס טאקי ווען דאס וואלט געווארען פערווירקליכט, וואלטען זיך צו אייך געווענדעט גאנץ אנדערע מענשען, טאקי די וועלכע איהר מיינט. די זעלבע קומען נישט ביז היינט, ווייל זייער שטאנד פון א מאל ערלויבט נישט צו דערנידריגען זיך איבער א ברויט, אדער צוויי, א וואך... מ׳קאן נישט אוועקשטעלען אינגאנצען די שוין אזוי גערופענע נישט בכבוד׳ע, די לעצטע פון זייערע פראפעס׳ע — אפילו פון שנאָרעריי — קאנען אויך נישט קומען, אז זיי זאלען האבען די מעגליכקייט צו עסען א מיטאג, איז זשע. דעריבער אונבעדינגט נויטיג א פאפולערע אומזיסטע קיך. פון ערפאהרונג איז אונז בעוואוסט, אז דאס אויסהאלטען אזא קיך – ביי גוטע ווירטשאפט — איז נישט אזוי בעלאסטעט.

ס׳מוז אויך ווערען געזארגט פאר א ראדיקאלע מעדיצינישע הילף, וועלכע זאל ווערען אוועקגעשטעלט מיט א געהעריגען פראגראם. דער ביז יעצטיגער סיסטעם איז אפשר נישט פראקטיש. ס׳מוז ווערען געשאפען א מיטעלפונקט פאר דעם טייל טעטיגקייט, וועלכעס זאל אויסוואָרצלען יעדען מין חשד פון שנאָרעריי, דעגעגען פערוואנדלען דאס אין פארם פון געזעלשאפטליכען חוב און נוצען — דאס

שפילט א מאדערנער ארקעסטער די נייעסטע שלאגער־מעלאדיעס, מען טאנצט לויט דער לעצטער מאדע, עס איז ליכטיג און היימלעך און מען דערקוויקט זיך. ביי אייך אין ראדאם איז אבער קיין דאנסינג נישט פאראהאן. בין איך אריין אין א צוקערניע, וואו מ׳טאנצט אויך. איז וואס? עפיס א קריפעלדיגע מוזיק שפילט אלטע פערשלאפענע מעלאדיעס, אז ס׳בעפאלט א מרה שחורה. און נאך א קאמפלימענט מוז איך אייך מאכען: מיט וויפיל דאמען כ׳האב נישט געפרובט טאנצען האב איך געזעהן, אז זיי הויבען נישט אן קענען. און איהר דארפט וויסען, אז געגאנגען טאנצען בין איך נאר מיט די דאמען, אויף וועלכע מען האט מיר אנגעוויזען, אז זיי זענען די בעסטע טענצערינס אין ראדאם. וואסער בעווייז איז עס? אז ראדאם איז נאך א פערשלאפענע שטאדט.

דאס פאצעטיל האט דאס אריינגעזאגט מיט אזא איראניע, אז ביידע א יונגעלייט מיט ביידע דאמען, האבען זיך געפיהלט שטארק געטראפען. קיינער האט נישט געענטפערט קיין ווארט און נאכדעם ווי אין קופע האט געהערשט א לענגער שטילשווייגען, האט דאס פאצעפיל ווייטער גערעדט:

— כ׳וויל אייך ברענגען נאך א פאקט וואס אילוסטרירט אייער פערשלאפענקייט: שפאצירענדיג אויף דער לאנגווייליגער לובלינער גאס, האב איך זיך צוגעהערט צו א געשפרעך צווישען א יונג פארל. זי האט איהם געפרעגט: — ווי לאנג וועט מען שפאצירען? זאל מען געהן זיך ערגיץ פערווייליגען. דעריוף האט ער געענטפערט: — נו גוט. זאל מען געהן אין קינא. – דאס זעלבע האב איך געהערט פון נאך א סך אזעלכע. וואס בעווייזט דאס? אז מען קען אין אייער ראדאם שטארבען פון גורנעקייט.

און ווידער איז אין קופע געווארען א שטילשווייגעניש. די יונגע מענשען זענען געזעסען מיט אראבגעלאזטע אויגען. דער הויכער יונגערמאן האט איבערגעריסען די שטילקייט:

— ס׳האלט נאך נישט אזוי שלעכט. ס׳שפילט א טעאטער, א מאל קומט צו פאהרען א טרופע פון ווארשא, לעמבערג. קראקא. לעצטענס האט זאגאר געשפילט א אפערע „פאאוסט".

אומגעריכטערהייט האט גענומען ס׳ווארט די דאמע, וואס האט געשמעקט מיט הויגאן פודער, און נישט קוקענדיג אויף קיינעם, האט זי זיך אנגערופען אויף פויליש:

— וואס פאר א אפערע איז דאס געווען, מ׳שטיינסגעזאגט. כ׳בין געוועזן אויף דער פארשטעלונג און כ׳בין רויט געווארען פאר חרפה. נישט קיין דעקאראציעס, נישט קיין ארקעסטער, נישט קיין באלעט, נישט קיין כאר און נישט קיין עפעקטען. דאס הייסט אפערע? כ׳האב געזעהן „פאאוסט" אין ווארשאווער אפערע האב איך עס אין ראדאם נישט דערקענט. יא, יא מיינע הערן, דער ווארשאווער הערר איז זעהר גערעכט אויב ער נעמט זיך דאס רעכט צו קריטיקירען אונזער ראדאם. אונזער שטאדט איז לאנגווייליג.

און דאן האט זיך שוין אריינגעמישט דאס יודעל מיטן שווארצען בערדיל:

— ס׳איז נאך נישט אזוי שרעקליך מען שטארבט נישט פון לאנגווייליגקייט. אט איז געווען א מעשה קעסטענבערג, איז אפשר נישט געווען לעבעדיג אין ראדאם? אפילו ווארשא האט געקאכט פון דער מעשה.

דער נידריגער יונגערמאן, קענטיג אונטערן איינדרוק פון פאצעטילס שטראף־רייד, האט אבגעענטפערט:

— מ׳שטיינסגעזאגט מ י ט וואס ראדאם לאזט פון זיך הערען. דאס איז א בעווייז, אז מיר זענען קולטורעל נאך נישט ענטוויקעלט. אין א קולטורעלער שטאדט וואלט אזעלכעס

אין א אמבולאטאריום. מיר ווינשען זיך אזא אנשטאלט אין פוילען זין פון ווארט, אבער זאל מען אנהויבען אין קלענערען פארמאט, די פארעשריטען וועלען ממילא קומען; צוליב היגעני־שע און געזונדהייטס - טעמים ברויך אויך ווערען פערטיילט אומזיסטע בעדער, וויבאלד דעם קאן מ׳זיך ווענדען צו דער היגער גמינע, אז זי זאל אפטיילען א געוויסע צאל פאר א נידריגערן פרייז, אדער אינגאנצען אומזיסט און אויך פון די פריוואטע באד־אנשטאלטען וועט מען געוויס האבען א פערלייכטערונג, נישט אויסשליסענדיג אפילו נישט אידישע. ס׳מוז אויך ווערען קאארדינירט דער „משמור אבסייל לונג" דאס לעצטע איז שוין נישט קיין פראגע פון געלד, נור פון בלויזע ענערגיע. דאס האט א גאר וויכטיגער בעדייטונג אפילו פאר דעם פערמעגליכען קלאס.

אויסער די אויסגערעכענטע זאכען, וועלכע זענען דער פולס פון א הילפ׳ס געזעלש. איז נאך דא כראנישע לינדערונגס־אקציעס. מיר וועלען יעצט זיך נישט אפשטעלען חעגען זומער־קאלאניעס און קור - היילונג. — ס׳איז נישט היינט די צייט, אבער א קוילען־אקציע איז א פראגע פון היינט. ס׳איז שוין ווינטער און די ארימע טייל בעפעלקערונג ברויך ווערען פערזארגט, אז די זאלען נישט ברויפען פרירען. דאס לעצטע מוז ווערען זארגפעלטיג א דורכגעפיהרט און מיט א שנעלען טעמפא. אויך ביי דער קוילען־אקציע ברויך מען אויסמיידען דעם אלטען סיסטעם פון אבטער׳ן מיט א קליינינג־קייט, וואס איז מעהר קלינגענדיג און נישט פראקטיש, מ׳בעדארף זיך רעכענען מיט דער פארמול פון מאקסימום אין קוואנטום און מינימום אין צאהל.

ג. ה״ה פערו. מיטגלידער! געדענקט אין אייער פליכט, גוטע אויס אייער ענערגיע און פעאיגקייט, העלפט די הונדערטער אומגליקליכע -- פון וועלכע איהר אפילו ווייסט נישט – און שמאכטען פון הונגער און קעלט! צו אייערע פעהיגקייטען האט די שטאדט דעם פולסטען צוטרוי און פון אייך ערווארטען מיר מעשים. ווען איהר וועט דאס בעווייזען וועלען אייערע נעמען פערנעמען א העהליך בלעטעל אין דער געשיכטע פון דער געזעלשאפטליכער טהעטיגקייט פון אונזער שטאדט.

אלף.

דער גערער רבי און דער קראקאווער עלוי

די פאביאניצער טראמוואי־דירעקציע לעגט פאר דעם גערער רבי׳ן זיך צו בעזעצען אין פאביאניץ און וויל איהם אויף אייגענע קאסטען אויסבויען א פרעכטיגען פאלאץ.

ווי בעוואוסט האט מיט צוויי וואכען צוריק דער פאביאניצער רב ר׳ מענדעלי, דער גערער רבינס א ברודער, חתונה געמאכט א טאכטער. די חתונה איז איינגעארדענט געווארען מיט גרויס פייערליכקייט, ווי דער מנהג איז ביי רבישע חתונות. טויזענדער חסידים זענען זיך צוזאמענגעפאהרען קיין פאביאניץ אויף דער חתונה. אין שטאדט איז געווען ששון ושמחה. קרעמער און אלערליי בעלי־מלאכות, וועלכע שמיבעט בעקער, האבען אפגעליינט א גאנץ פיינעם פדיון. חסידים האבען בשעת שמחה אויפגעטעטעט די טאשען, געשיט מיט געלד, אז פאביאניץ וואלט זיך געוואונשען יעדע וואך אזא חתונה.

מיט וועמען האט זיך ר׳ מענדעלע משדך געוועזן?

וועגען דעם שידוך אבער ווייסען נור יחידים, ווי אזוי ער איז צושטאנד געקומען. און געשלאסען געווארען איז דער דאזיגער שידוך ביי העכסט אריגינעלע אומשטענדען. די געשיכטע איז ביז גאר איבעראשענד און ווארפט גלייכצייטיג א ליכט אויף דער פערזענליכקייט פון גערער רבין שליט״א, וואס א״ז היינט צו טאג דער איינפלוספרייכסטער רבי אין פוילען, צו וועמען עס פאהרען צענדלינגער טויזענדער חסידים.

דער גערער רבי אין קריניץ.

מיט צוויי יאהר צוריק איז דער גערער רבי געווען זומער־צייט אין קריניץ, וואוהין ער איז געפאהרען זיך צו ערהאלען. דער רבי האט נאטירליך ארום זיך אויף אלע נסיעות זיינע גאנץ געהנטע מקורבים און אט, גייענדיג אזוי איינמאל שפאצירען אין קריניצער וואלד, איז צווישן רבין און זיינע מקורבים, בעריהמטע למדנים, אין פוילען, אויסגעבראכען א שטיקעל פלונתא מבת ספעם א חארבען ענין אין ש״ס.

דער ויכוח האט זיך געצויגען א לאנגע צייט, פון ביידע צדדים האט מען געבראכט פערשידענע ראיות און מען האט צו קיין סשר נישט געקענט קומען.

בעת דער דאזיגער ויכוח איז פארגעקומען, איז געשטאנען פון הצד עטעט א יונג בחור׳ל פון א יאר 17 און האט זיך גאנץ ערנסט צוגעהערט צום דאזיגען שמועס, אבער מעמערקענדיג, אז די מתוכחים קענען נישט קומען צו קיין אויסגלייך, האט דער יונגער בחור, רויט - ווערענדיג איבער די אויערן, מחילה געבעטען דעם גערער רבין, ער זאל א״הם געבען רשות אריינצורעדען א וואו״ט צווישען די גרולים.

דער רבי האט תיכף איבערגעריסען דעם ויכוח און האט פריינדליך א שמייכעל געטון צום בחור׳ל: אדרבה, יונגערמאן, לאמיך הערען דיין דעה!

דער בחור, וועלכער איז לכתחילה געווען אונזרייטס, איז געשטארקט געווארען פון רבינס ווערטער און האט אנגעהויבען צו שיסען מיט בקיאות, געבראכט איין מאמר נאכן אנדערן און בעוויזען, אז דעם רבינס דעה איז די ריכטיגע.

דער עולם איז שטיל געווארען און אויפמערקזאם אויפגעהערט יעדעס וואורט

זישע פאפירע. עס איז א שאד אזוי פיעל ענערגיע און געלד וואס מעשה קעסטענבערג האט צוגענומען. ווען מען נעמט די מאס ענערגיע און סומע, וואס אזא געשיכטע האט אבגעקאסט. און מען פערווענדעט עס אויף א נוצליכען צוועק, וואלט מען בעקענט דעם גרעסטען קונסט—ווערק אויפבויען. אויב מעשה קעסטענבערג האט געפונען אזא אבקלאנג אין דער וועלט, איז עס פאר אונז א קאמפראמיטאציע, ווייל מען האט בעוויזען די וועלט, ווי אונבעהאלפען און אפגעשטאנען מיר זענען.

כ׳ווייס נישט וואספער איינדרוק די ווערטער האבען געמאכט אויף אלע פאסאזשירען, נאר אויף דער ראדאמיאנקא האט עס שטארק געווירקט. בעת דער יונגערמאן האט גערעדט, האט זי געהאלטען אין שמינקעווען די ליפעלעך גלייך דער ענין וואלט איהר ווייניג אינטערעסירט, אבער ווי נאר ער האט געענדיגט, האט זי געעפענט איהר קליין פיסקעלע און פערשטעמט א זאג געטהון.

— דער פאן ראבין קעסטענבערג איז זעהר א סימפאטישער און פשיעמנער. —

מען האט געווארט זי זאל ווייטער רעדען, נאר אזוי ווי זי האט עס נישט געטהון, האט זיך דער זעלבער יונגערמאן גענומען דעם מוט און געענטפערט:

— מ׳קאן זיין איהר זענט גערעכט, גנעדיגע פריילין, אבער דאס איז נאך נישט קיין בעוויז, אז צוליב א סימפאטישען רב דאך א גאנצע שטאדט אבגעבען אזוי פיל ענערגיע און מ׳זאל די פיהרען אזעלכע קאמפען. עס זענען פאראן גוויסגערע זאכען און דאך פעראינטערעסירט עס קיינעם אפילו נישט. —

דער צוג האט זיך אפגעשטעלט אין דעמבלין. דער עולם האט זיך געפיהלט אונהיימליך, מען האט זיך גערעכט, אז עס וועלען איינשטייגען נייע פאסאזשירען, וואס וועלען קאליע מאכען די שטימונג. צום גליק איז קיינער נישט אריינגעקומען און מען האט פרייער אבגעאטעמט.

דער צוג איז געלאפען איבער קאלטע און פער׳יתום׳טע פעלדער. די פאסאזשירען אין אונזער קופע זענען געווארען מיד און שלעפעדיג. די עלטערע יודען האבען זיך איבערגעדעקט מיט די פאלטאס און איינגעשלאפען. דאס פאצעפיל האט זיך געקוויקט מיט די וויצען פון „מאמען", די דאמע מיט׳ן „טיגאדניק־אילופטראיואני" און די ראדאמיאנקא האט פערויכערט אדין פאפיראסעל, כאטש זי האט רויכערען נישט געקענט. אין אזא שטילשווייגען איז מען אבגעפאהרען א האלבע שעה. ערשט, אז דער צוג האט זיך דערנעהנטערט צו גארבאטקע, האט דער הויכער יונגערמאן איבערגעריסען די שטילקייט.

— ראדאם ליגט מיר שוין אין האלדז. דאכט זיך, אז גאר אינגיכען ווער איך א ווארשאווער.

אלעמענס בלקען האבען זיך געווארפען אויף איהם. דאס פאצעפיל האט פויל אוועקגעריקט דאס וויצענפעלעפיל און ערשטוינט איבערגעפרעגט:

— איהר מאכט שלעכטע געשעפטען אין ראדאם?

(ענ־ע קומט).

פון דעם יונגען עלוי און בעת דער בחור האט פערענדיגט רעדען, האט דער רבי איהם פערבעטען צו זיין אין רער ווילע.

צומארגענס און אויך א טאג דער־נאך האט דער בחור פערבראכט ביים רבין אין א לומדישען שמועס און שפעטער האט מען שוין כסדר גע־מערקט, אין דער צייט, וואו דער רבי האט געוויילט אין קריניץ, ווי ער ווי ער שפאצירט דאס אלץ מיט דעם יונגען בחור און מען האט געש־מועסט.

ווער איז דער 17־יעהריגער עלוי?

גאנץ קריניץ האט גערעדט פון דער מעשה און ס'איז דעריבער קיין וואונ־נישט וואס מען האט זיך שטארק פעראינטערעסירט צו וויסען די אפש־שטאמונג פון אט דעם זעלטענעם יונגען בחור.

ס'האט זיך אבער ארויסגעוויזען, אז דער דאזיגער בחור שטאמט נישט פון מי יודע פארע יחוסדיגער יודישער פאמיליע. דער 17־יעהריגער עלוי איז א זון פון א פשוט'ן יודישען אויבסט־הענדלער פון קראקא. דער פאטער האלט פעדער, גייט אן פאר א ארענט־ליכען מענש און אט דאס קליינע יו־דעל ר' מרדכילי ראדאוויטש, ווי מען רופט איהם דאס, האט א זונדעל, וואס שמט אין גאנץ גאליציען מיט זיין שארפען קאפ.

דעם רבי רופט ארויס דעם עלוי אויף א שבת קיין גער.

מיט א צייט שפעטער, אז דער רבי איז א היים געפאהרען פון באד, האט ער זיך דערמאנט אן דעם קראקאווער בחורל און אין א חעלען מיטוואך גע־קומט פלוצלינג ר' מרדכי אויבס־הענד־לער פון קראקא א בריף פאר זיין זון פון גערער רבין אין וועלכען דער רבי פערבעט איהם מיט ווארימע ווער־טער און מיט גרויס ליבע, צו קומען קיין גער אויף א שבת. דערביי שרייבט ער איהם א טיטול, ווי עס פאסט פאר א גדול. א חריף. ער שרייבט איהם: „לכבוד החריף המופלג ועוקר הרים כש"ת"...

גאנץ קראקא האט נישט אויפגעהערט צו רעדען פון ר' מרדכי הארדאווי־טשעס גליק און עס פערשטייט זיך, די שטאדט האט אונטערגעטריבען דעם אויבסט־הענדלער למנח"ש נישט צו פערזוימען שיקען דאס זינדעל קיין גער. נישט אנדערש, האבען יודען צווישען זיך גערעדט, ר' מרדכי באקומט א גליק־שידוך מיט זיין עלוי און יורען האבען עאקי יפֿאוסט וואס זיי רעדען.

דער גערער רבי אלס שדכן.

דער בחור איז תיכף אוועקגעפאהרען קיין גער, איז דארט ווידער אבגעזע־סען א שטיקעל צייט עוסק געווען אין חסידות, געלערענט, זיך מפלפל געווען און איז ממש געווען געווארען דאס שבת־שייגערל פון גערער הויף.

די גרעסטע גערער לומדים האבען איהם געקניפט אין בעקעל פאר נחת שבת ביים האט מען איהם מכבד גע־ווען מיט א כוס. דער רבי האט איהם געטיילט שיריים און דער קראקאווער עלוי איז וואס אמאל אלץ מעהר גע־שטיגען אין חשיבות ביים חסידישען עולם.

דאן האט דער רבי געהייסען דעם עלוי אהיימפאהרען און האט אנגע־שריבען א בריף זיין ברודער ר' מענ־דעלע קיין פאביאניץ, אז ער האט פאר איהם א טייערען שידוך פאר זיין טאכטער, א בחור, א מושלם און א למדן.

ר' מענדעלע פון פאביאניץ חיל זיך נישט איינריכטען דעם יחוס.

אז ר' מענדעלע האט אויפגעהערט דעם רבינס פארשלאג, האט ער נישט געזאגט נישט יא, נישט ניין, געלאזען זיך צייט אויף א ישוב און האט זיך טאקע אנגעהויבען נאכצופרעגען אויף דעם חתן'ס משפחה.

האט זיך אבער ר' מענדעלע דער־וואוסט, אז דער בחור שטאמט נישט פון קיין רבי'שען הויף, נישט צומאלט קיין רב'ס א זוהן. אפילו פון למדנים און חסידים שטאמט ער נישט, ער איז גאר א זוהן פון א קראקאווער אויבס—חענדלער.

ר' מענדעלע האט דאן צוויסען גע־טון זיין ברודער, דעם גערער רבי'ן אז ער איז אויפ'ן שדוך נישט מסכים.

דער גערער רבי זאגט, אז נישט קיין געלד, נישט קיין יחוס איז וויכטיג, דער עיקר איז יחוס עצמו.

דא האט זיך דער גערער רבי אריינ־געלייגט אין דער זאך, אויפגעוויזען דעם ברודער, וואס פאר אן'עלוי'שען קאפ דער בחור האט, וואס פאר א גרויסער בן—תורה ער איז, און דער רבי האט מעיד געווען אויפ'ן בחור, אז ער וועקסט א גדול בישראל און קיין בעסערען שדוך פאר זיין ברו־דערס טאכטער קאן ער זיך גארנישט ווינשען. „נישט קיין געלד נישט קיין יחוס איז וויכטיג, דער עיקר איז יחוס עצמו" — זאל דער רבי האבען גע־שריבען.

די תנאים.

א שטיקעל צייט איז געגאנגען דער בריף־וועקסעל צווישען גערער רבין און זיין ברודער ר' מענדעלע פון פאביא־ניק. ענדליך איז בעשטימט געווארען זיך צוזאמענצוטרעפען. מ'האט אויך פערבעטען דעם קראקאווער עלוי און זיין פאטער ר' מרדכי אויבס־הענדלער און אז ר' מענדעלע אליין האט דעם בחור פערהערט אין לערנען איז ער נבהל ונשתומם געווארען, האט זיך אויפגעשטעלט און געזאגט:

— גערער רבי! איך וויל ממלא זיין אייער רצון. איך בין מסכים אויפ'ן שידוך.

מען האט באלד געמאכט א „ווארט". צומארגענס האט מען געשריבען תנאים.

און מיט צוויי וואכען צוריק איז געפראוועט געווארען די חתונה אין פאביאניץ. אויף דער חתונה איז געפא־לען 2000 דאלאר דרשה־געשאנק ריין מזומן, חוץ טייערע מתנות און זילבער און גאלד.

8 טעג איז אין פאביאניץ געווען יום־טוב. בלויז א פאר כוליגאנעס הא־בען ביי דער שמחת אין נאס, וואו טויזענדער חסידים, האבען געטאנצט אין מיטען מארק, א ביסעל פערשטערט די שמחה, ווארפענדיג ביר־פלאשען אין טאנצענדיגען עולם.

פארשלאג פון דער טראמוויי־דירעקציע דאס דער רבי זאל זיך בעזעצען אין פאביאניץ.

די דירעקציע פון דער פאביאניצער ביר־ברויעריי, האט אבער צומארגענס אוועקגעשיקט א דעלעגאציע צום רבין, וואס האט זיך ענטשולדיגט דערפאר וואס איהרע אנגעשטעלטע פורמאנעס האבען זיך ערלויבט אזא שענדליכע טאט און האבען פערזיכערט סיי דעם רבין, סיי דער פאביאניצער קהלה, אז אזוינס וועט מעהר נישט פארקו־מען.

אינטערעסאנט איז צום סוף צו דערמאנען, אז די טראמוויי־דירעקציע אין פאביאניץ האט געשאנקען ביי דער געלעגענהייט פון דער רבי'שער חתונה 1000 גילדען אויף יודישע פי־לאנטראפישע צוועקען. חוץ דעם האט זי געמאכט א פארשלאג ד־ם גערער רבין, אז אויב ער וויל זיך בעזעצען אין פאביאניץ, וועט זי איהם אויסבוי־ען אויף איינענע קאסטען א פאלאץ אין צענטער שטאדט.

—ק.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

באנדיטען פאר'ן שטאנד־געריכט אין ראדאם.

דעם 10 טען ה. ח. זענען אין ראד־דאם געשטעלט געווארען פאר א שטאנד־געריכט די באנדיטען: ווילטשיגסקי סטאניסלאוו און קישלא חאלפנטי, וועל־כע האבען ערשט נישט לאנג אויסגע־פיהרט א רויב־אנפאל אויפ'ן וועג ראד־דאם—פשיטיק.

לויט דעם בעשולדיגונגס—אקט הא־בען די צוויי באנדיטען דעם 21 פ. ח. האלב 9 פריה אויפגעפיהרט אויפ'ן וועג פשיטיק־ראדאם, א רויב—אנפאל אויף די קיין ראדאם רייזענדע יודען.

די באנדיטען האבען פערהאלטען דאס פערד און טעראריזירענדיג די בפאהרענדע מיט רעוואלווערען, האבען זיי די רייזענדע בערויבט אויף א סו־מע פון עטליכע צעהנדליג זלאטעס.

בשעת'ן רויב האבען זיי דורכגע־שאסען דעם יוד קוראנט א האנד, און נאכ'ן אויספיהרען דעם אנפאל, זענען זיי אוועק אין וואלד אריין.

אין רעזולטאט פון געיעג, וועלכער איז פעראררדנעט געווארען דורכ'ן פא־ליציי—קאמענדאנט אין ראדאם, זענען פערהאלטען געווארען צוויי פערדעכטי־גע פערזאנען, וועלכע האבען ביי זיך קיין געוועהר נישט געהאט.

ביי דער אויספארשונג האבען זיך ביידע ארעסטירטע מודה געווען אינ'ם אויספיהרען דעם רויב—אנפאל און הא־בען זיך אנגעגעבען אלס ווילטשינסקי סטאניסלאוו און קוטשאל וואלענטי אנווייזענדיג גלייכצייטיג דאס ריכטיגע ארט, וואו זיי האבען בעהאלטען דאס געוועהר. די פערהאלטענע זענען דורך די בעפאלענע דער־קענט געווארען.

דאס געריכט האט נאך א בעראטונג ארויסגעטראגען אן'אורטייל, לויט וועל־כען ביידע בעשולדיגטע ווערען פער־משפט אויף לעבענסלענגליכע תפיסה.

חי אזוי א ראדאמער שיינער יוד העלפט גרינדען א תלמוד־תורה.

די יודישע איינוואוינער אין דער געגענד דוסערשקאוו־גליניצא האבען בעשלאסען צו גרינדען אין יענער טהייל שטאדט א אבטיילונג פון דער תלמוד תורה הכללית.

דער צוועק פון דער ניי געגרינדעט־

טער תלמוד תורה איז צוגעבען די פּעגליכקייט די אָרימע קינדער פון יענער געגענד, אַ פּלעמענטאַרע ערציהונג, ווי אויפלערנען זיי דאַווענען און אַנדערע יודישע למודים און דערביי זאָלען זיי נישט ברויכען געהן אין די קאַלטע ווינטער-טעג נאַקעטע און באָרוויס אַ מהלך ווייט אין דער שטאָדטישער תלמוד תורה אויפ'ן וואָקזאַל.

פערשטעהט זיך, אַז צו אַזא אונטערנעהמונג ברויך מען געלד. האָט מען טאַקי געמאַכט אַ רשימה פון די איינוואוינער פון יענעם קאַנט און מ'האָט אָנגעהויבען זאַמלען נדבות, צו דעם צוועק. די אַקציע האָט זיך גאַנץ גוט איינגעגעבען. מ'האָט נעדינגען א לאָקאַל. מ'שרייבט שוין אפילו איין די קינדער און די זאַך גהט-צו על צד היותר טוב. וואָלט דאָך געווען זעהר פיין און שיין. איז אָבער בעשערט געווען, אַז אויך ביי אַזא ענין זאָל ענטשטעהן אַ שטיקעל סקאַנדאַל, וואָס זאָל נעמינען אַ אָבקלאַנג אין קאָמיסאַריאַט און זאָל ענדליך מוזען ליקווידירט ווערען מיט דער הילף פון פּאָליציי-אישער אינטערווענץ, און דער עיקר אַז די גאַנצע מעשה זאָל אַרויסקומען צוליב אַ שיינעם יוד, וואָס יחוסט זיך דוקא מיט דער תורה. אָט ווי אַזוי ס'איז געשעהן:

בעת מ'האָט געזאַמעלט געלד פאַר דער תלמוד-תורה האָט מען זיך אויך געווענדעט צו א דאָרטיגען יוד, אַ פערמעגלכער, דערצו נאָך אַ גאַנצער יש, וואָס שטאַמט פון דער גאונישער משפחה אין ראַדאָם, אַ געוויסער י. מ. מ. וועלכער האָט זיך טאַקי נישט ענטזאָגט און געגעבען אויף דער אַקציע אַ וועקסיל אויף 50 זלאָטעס, וואָס מ'האָט טאַקי באַלד דיסקאָנטירט און גענומען דערויף געלד. איז דאָך וואויל און גוט, מאַכט זיך אָבער אַ מעשה, מען רופט א פערזאַמלונג אויסצוקלייבען אַ קאָמיטעט צו דער תלמוד-תורה און מען פערגעסט דעם שיינעם יוד אריינצורעכנען אין קאָמיטעט. איז וואָס זשע פּחות אזאַ יוד? ער וואַרט ביז ס'וועקסיל ווערט צאָהלבאַר און דאַן ווענדעט זיך דער גושהאָרציגער פילאַנטראָפּ צום ה' ירחמיאל ביאַלסקי מעלדענדיג איהם, אַז היות מען האָט איהם נישט געקליבען אין קאָמיטעט ווערט ער דאָס וועקסיל נישט צאָהלען און פערלאַנגט ס'וועקסיל צוריק. נאָך לאַנגע ארומ-רייצענישען ווערט בעשטימט א דין תורה, די דין תורה איז טאַקע צושטאַנד געקומען ביים מו"צ טיי. טעלבוים און דער פּסק איז געוועזען אז ער זאָל יעצט איינצאָהלען 25 זלאָטעס און די רעשט אין אַ געוויסע צייט שפּעטער.

דער קאָמיטעט האָט באַלד בעפולמעכטיגט דעם ה' ביאַלסקי, ארויסצונעמען ס'וועקסיל פון באַנק און ערלעדיגען דעם ענין לויט דעם פּסק, נאָכ'ן אויסקויפען ס'וועקסיל האָט מען ארויסגערופען דעם ה' י. מ. מ. ער זאָל איינצאָהלען די 25 זלאָטעס און אַזוי ווי ה' ביאַלסקי האָט נאָך געהאַט צו איהם צוטרוי האָט ער איהם אַרויסגעגעבען ס'וועקסיל פון האַנד. יענער האַבענדיג שוין ס'וועקסיל אין טאַש האָט גענומען טענה'ן, אַז יעצט קריגט ער חרטה אויפ'ן מקח און גיט מעהר קיין געלד נישט. ס'איז דערגאַנגען אַזוי ווייט, אַז מען האָט געמוזט ארויסרופען פון קאָמיסאַריאַט פּאָליציי און דעם שיינעם יוד פערבעטען אין קאָמיסאַריאַט אריין, וואו מ'האָט מיט דער הילף פון פּאָליציי אַרויסבעקומען פון איהם ס'וועקסיל.

י. ק—ן.

די פייערונגען אין ראַדאָם לכבוד דעם 8-טען יאָהר-טאָג פון פוילענס בעפרייאונג.

פאַריגען דאָנערשטאָג איז אויסגעפאַלען דער 8 טער יאָהר—טאָג, זייט פוילען האָט זיך ערוואָרבען איהר פולשטענדיגע אונאָבהענגיגקייט, בעפרייענדיג זיך פון די אָקופּאַנטישע מאַכט.

דער דאָזיגער טאָג איז היי—יאָהר פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ נאַציאָנאַלען יום—טוב, און אַזוי ווי אין גאַנצען לאַנד, איז אויך אין ראַדאָם אויפגעפאַלען די פייערונג זעהר איםפּאָזאַנט.

אַלע רעגירונגס און קאָמונאַלע אינסטיטוציעס זענען לכבוד דעם טאָג נישט געווען טעטיג, ווי אויך די שולױגענד איז בעפרייט געוואָרען דעם טאָג פון געהן אין שולע.

אין דער פריה איז אין דער גאַרניזאָן—קירכע פאָרגעקומען אַ פייערליכע גאָטעס-דינסט, אין וועלכע ס'האָבען זיך בעטייליגט פאָרשטעהער פון דער מאַכט, ווי אויך דעלעגאַציעס פון פערשידענע אינסטיטוציעס.

נאָך דער גאָטעס—דינסט האָט זיך פערזאַמעלט אַ גרויסער המון ביים קבר פון אונבעקאַנטען זעלנער, וואו ס'האָט געהאַלטען אַ רעדע, דער פּרעזעס פון שטאָדט-ראַט, א' אַדוואָקאַט וואַשילעווסקי. נאָך דער רעדע איז פאָרגעקומען אַ מיליטערישע דעפילאַדע.

אין די קינאָ'ס בשעת די אַנטראַקטען זענען געהאלטען געוואָרען רעדעס איבער דער בעדייטונג פון דאָזיגען היסטאָרישען טאָג.

אין די פייערונגען האָט זיך אויך בעטייליגט די יודישע בעפעלקערונג.

אין דער שטאָדטישער שוהל איז אָבגעריכט געוואָרען אַ גאָטעס—דינסט. ס'איז גערעדט געוואָרען מעניני דיומא, און דער חזן מיט זיין כאָר האָבען געזונגען עטליכע קאַפּיטלעך תהלים.

ברויט—מאַנגעל אין ראַדאָם.

שוין אַ גאַנצע וואָך לאָזט זיך פיהלען אַ גרויסער מאַנגעל אין ברויט. נישט קוקענדיג אויף דער הערכערונג פון דער פּרייז, דאַרף מען אַרומלויפען אין צעהנדליגער בעקערייען, ביז מען בעקומט אַ ברויט.

די סבה דערפון זאָל זיין, וואָס די בעקערס פערלאַנגען צו הערכערען די פּרייז פון ברויט פון 1,20 ביז 1.30. צוליב דעם, וואָס די פאָדערונג ווערט אַזוי שנעל נישט נאָכגעגעבען, האָבען זיך א סך בעקערס אָבגעהאַלטען פון באַקען ברויט.

זעלבסטמאָרד

פאַרגאַנגענע וואָך איז בעגאַנגען זעלבסטמאָרד, אַ געוויסע פרל' מעלכיאָר, דורך אויסטרינקען אַ גרעסערע דאָזע עסיגעסענץ. די זעלבסטמערדערין איז הייגיגע וואָך, נאָך 8 טאָג שווערע ליידען געשטאָרבען.

די סיבה פון זעלבסטמאָרד ווערט פערשידענאַרטיג קאָמענטירט. ס'קורסירען אַרום איבער דעם פערשידענע קלאַנגען און ווערסיעס.

פער'משפּט דעם פּשיטיקער רב מיט 4 דאָזאָרעס אויף 2 חדשים תפיסה.

פון פּשיטיק שרייבט מען אונז:

שוין אַ לענגערע צייט, ווי די גאַנצע שטאָדט איז אונצופרידען מיט די קהלה-פערוואַלטונג, וועלכע בעשטעהט פון רב מיט 4 דאָזאָרעס. די אונצופריעדענהייט האָט לעצטענס אָנגענומען אַ קאַמפס-כאַראַקטער און ס'איז שוין דערגאַנגען אַזוי ווייט, אַז די געגנער, וועלכע בילדען אַ פעראייניגונג פון ציוניסטען, אָרטאָדאָקסען און האַנדווערקער, האָבען אַריינגעטראָגען אין דער ראַדאָמער סטאַראָסטוואָ אַן'אָנקלאַגע, אין וועלכער די קהלה—פערוואַלטונג צוזאַמען מיט'ן רב ווערען בעשולדיגט אין מאַכען מיסברויכען מיט קהל'יש געלד. אין רעזולטאַט דערפון, איז דער ראַדאָמער סטאַראָסטאַ, ה' פּטושעשעווסקי אַליין אַראָבגעפאָהרען קיין פּשיטיק, כדי אויפ'ן אָרט דעם ענין אויסצופאָרשען.

בעת דער אויספאָרשונג איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז אַנשטאָט די אָפיציעלע שחיטה-פּרייז פון 5 זל. פאַר אַ בהמה, האָבען די קהלה-פאָרשטעהער גענומען צו 7—8 זל. נישט אַריינטראָגענדיג דעם אונטערשיעד אין דער אָפיציעלער בוך פיהרונג. אַזוינאָך איז ענטשטאַנען אַ פערדאַכט, אַז דאָס געלד האָבען זיי גענומען פאַר זיך.

אויפ'ן גרונד פון דער דאָזיגער מיסברויכען-בעשולדיגונג, האָט דער סטאַראָסטאַ צוזאַמענגעשטעלט א פּראָטאָקאָל, און דעם גאַנצען ענין איבערגעשיקט אין פּשיטיקער געריכט

פאָריגע וואָך איז דער דאָזיגער העכסט-אינטערעסאַנטער פּראָצעס בעטראַכט געוואָרען אין פּשיטיקער געריכט.

דער פּראָצעס האָט צוגעצויגען אַ גרויסען יודיש קריסטליכען עולם. אויס דער געריכט'ס געביידע איז געווען פערזאַמעלט דאָס גאַנצע שטעטעל.

אלס פּריוואַט-כאָהנער מצד דער שטאָדט איז ארויסגעטרעטען דער ראַדאָמער אַדוואָקאַט, ה' ביעלסקי. די בעשולדיגטע דאָזאָרעס מיט'ן רב האָט פערטיידיגט דער הייגיגער פּריזעס פון ראַראָמער שטאָדט ראַט, ב. קאַנטער אַדוואָקאַט ה' וואַשילעווסקי.

נאָך לענגערע פערהאַנדלונגען, האָט דאָס געריכט ארויסגעטראָגען אַן'אורטייל, לויט וועלכען אַלע 5 בעשולדיגטע ווערען פער'משפּט צו 2 חדשים תפיסה, אָדער צו 550 זל. שטראָף יעדען בעזונדער.

געפאָהרען אויף אַ לויה און צוריקגעפאָהרען פון תנאים.

פאָריגע וואָך איז אין ראַדאָם געשטאָרבען אַ געוויסער היגער יודישער בירגער ה' שלום יוסף ליפּשיץ. ביים אָפענעם קבר האָט זיך דעם פערשטאָרבענעמ'ס זוהן איופגעשטעלט און געזאָגט, אַז היות ווי צו זיין שוועסטער קומט שוין א לענגערע צייט אריין זיין קוזין, מאיר האַגאַווער, פערלאַנגט ער אז ביים אָפענעם קבר זאָל געמאַכט ווערען אַ וואָרט, אוןביידע זאָלען ווערדען חתן-כלה, פערזיכערענדיג דערביי, אַז אויך דאָס איז געווען דער רצון פון פערשטאָרבענעם. נאָך א לענגערען ישוב הדעת איז דער חתן צוגעגאַנגען צום קבר און געזאָגט, אַז ער איז מסכים תנאים צו שרייבען

מיט דעם פערשטארבענעם'ס טאכטער וועלכע איז אויך מסבים געווען, און אזוי ארום זענען געשלאָסען געוואָרען די תנאים.

אזוי ווי די קבורה איז אויסגעקומען שפעט אין אָוועגד, איז דער עולם מלוים אריין אין דער וואָוינונג פון משה בינם, און אבראָוונענדיג מנחה-מעריב, געטרונקען בראָנפען, זיך גע־וואונשען מזל טוב און אָהיימגעפאהרען פון דער לויה אין אַ גאָר פריי־לי־כער שטימונג, צוליב די געשלאסענע תנאים.

פון ספאָרט.

„גוויאַזדאַ" (וואַרשאַ) — „בר-כוכבא"

0:3 (0:1)

היינטיגען זונטאָג איז אויפ'ן קאַמפּס-פּלאַץ פון ר. ק. ס. פאָרגעקומען אַ רעוואַנזש מעטש צווישען ווארשאווער פועלי - ציוניסטישען ספּאָרט קלוב „גוויאַזדאַ" מיט דער ראדאמער „בר-כוכבא".

דער מעטש האט ארויסגערופען א זעהר גרויסע פאראינטערעסירונג און אַ ריזיגער עולם איז געקומען איהם בייוואוינען.

„בר-כוכבא" איז דאסמאָל ארויסגעטרעטען מיט א פערשטארקטער מאַנשאַפט. און איבעראל האט מען זיך גערעכט, אַז דער מעטש וועט זיך ענדיגען מיט אַ שעהנעם נצחון פון „בר-כוכבא".

טראָץ אָבער אלע ערווארטונגען, איז „גוויאַזדאַ", אויך דאָס מאָל ארויס אַלס זיגער.

דאס שפיל איז געווען זעהר אינטערעסאנט, ווייל ביידע מאַנשאַפטען האָבען געשפילט זעהר אמביציעז.

אין דער ערשטער העלפט איז נישט געווען צו באמערקען קיין איבערגע־וויכט פון „גוויאַזדאַ", און נאר אַ דאנק דעם העפטיגען שפיל פון דער לעצטער, איז איהר געלונגען צו נעמען דעם גאָל.

אויף דער צווייטער, אָבער, העלפט איז „בר-כוכבא" נישט געבליבען שולדיג מיט'ן שאַרפען שפילען זיי־נע געגנער, אָבער דאָ האט די „גוויאַזדאַ" אַרויסגעוויזען, אז טראָץ דער פערשטארקטער מאַנשאַפט פון „בר-כוכבא", שטעהט זי טעכניש מיט אַ קלאַס העכער פון „בר-כוכבא". דער מעטש האט זיך פערענדיגט מיט 3:0 לטובת „גוויאַזדאַ".

די שפאנונג צום מעטש איז געווען אַזוי גרויס, אז ס'ל מענשען האָבען זיך געהופט איבער'ן אויסגאנג אין זיין רעזולטאַט. צו דעם מעטש, זענען זאָגאר געקומען, ספעציעל, פיעל מענשען פון וואַרשאַ. וועלענדיג בייוואוינען דאָס שפיעל. ווי מען גיבט איבער זאָל „בר-כוכבא", נישט קוקענדיג אויף די לעצטע דורכפאלען, פונדאסטוועגען אריבער אין קלאס „ב".

ל.

די פאָרלעזונגען אין האַנדווער־קער—קלוב.

די סיסטעמאטישע פאָרלעזונגען, וועלכע קומען פאָר אין האנטווערקער־קלוב יעדען פרייטאָג—צו—נאַכטס ענט־וויקלען זיך זייער גוט און די צאָהל בעזוכער שטייגט מיט יעדען מאָהל. לעצטענס קומען שוין טאָר די פאָרלע־זונגען ביי אַ פול געפאַקטען זאַהל.

אַ בעזונדערע גרויסבאַרע טעטיגקייט ענטוויקעלט די קולטור—קאָמיטעט ביים האַנטווערקער־קלוב, וועלכע האָט איינ־געלאדענט איינינע גייע ערשט-ראַנגיגע פאָרלייענער, וועלכע װעלען ארויסטרעטען מיט אַ רייען לעזע־אַבענדען. ס׳זענען אויך פאָרגעזעהן אַ רייה פאָרלעזונגען, אויף פערשידענע ליטעראַרישע און וויסענשאַפטליכע טעמען. דער איינטריט איז פריי פאַר אַלע.

פון דער ישיבה „תורת חיים".

היינטיגען מאָנטאָג קומט קיין ראַדאָם אין דער ראַדאָמער ישיבה הרב הגאון ר' צבי דוב גליקזאָהן שליט"א, אַ איידעם פון וועלט-גאון, ר' חיים סאָלאָווייציק זצ"ל, ראש הישיבה אין וואַרשא. און וועט דאָ ווײלענדיג איינינע טעג, עקזאַמינירען אַלע פיער כתות.

די קיך ביי דער ישיבה ווערט אַלעמאָל פערגרעסערט, וועל עס קו־מען צו כסדר בחורים פון אַרומיגען געגענד.

דער ה' סטאַראָסטאַ נעמט זעלבסט אָן אינטערעסאַנטען.

דער סטאַראָסטאַ בעט אונז צו מעלדען:

לויט אַ פאַראָרדנונג פון אינערן־מי־ניסטער, ווערען אַלע אינטערעסאַנטען, וועלכע ווילען דירעקט אַרומרעדען זייערע ענינים מיט'ן סטאַראָסטאַ זעלבסט, אָנגענומען דורך איהם, טעג־ליך פון 10 פריה ביז 12 מיטאַג. אין אַנדערע שעה'ן נעמט דער ה' סטאַ־ראָסטאַ נאָר אָן אין אויסנאַהמס־פאַלען.

וועלכע עמיגראַנטען קאָנען זיך איינאָרדנען אין טשילי?

בעלי — מלאכות; שניידערס, שוס־טערס, קירזשנערס און סטאָלאַרעס, וועלכע האָבען מיט זיך מיט מכשירים און 500 נאָרד—אַמעריקאַנער דאָלאַרען קאָנען זיך איינאָרדנען אין טשילי.

נאָך אינפאָרמאַציעס דאַרף מען זיך ווענדען אין האנדווערקער־קלוב.

■■■■■■

די שעהנע שרה'לע.

אַ אינטערעסאַנטע געשיכטע מיט אַ קעלצער מיידעל און איהרע 3 געליבטע.

אין די בריעף פלעגט שרה'לס דערצעהלען, ווי מען ארבייט אין אַמע־ריקאַ און ווי די הערצער אין א „שאַפּ".. אין אַמעריקאַ איז אַ רייכער מענטש בלויז א פעטער, ביז מען קומט אַראָב פון שיף, אָבער דערנאך איז ער אויך פעטער, און מען מוז אַליין פער־דינען, און דאס איז נישט אזוי גרינג מען בעגיסט זיך מיט שווייס. ביז מען „מאַכט אַ.. לעבען"... אָבצולייגען אָן דער זייט אַ דאָלאַר קען זי נאָך פאָר־לויפיג נישט. איהר פאטאגראפיע האט זי געשיקט, פערשטעהט זיך, צו יעדען איינציגען אין אַ בריעף און יעדער איינציגער האָט געגלויבט, אז נאר ער אַליין פערמאָגט דעם אוצר, און מיט וואס פאר א רחמנות, פלעגט איינער קוקען אויפ'ן אַנדערען, מייגענדיג, אז יענער האָט פון איהר נישט בעקומען קיין בילד, ווייל יענעם האָט זי דאך נישט צוגעזאָגט חתונה צו האָבען.

אין אמת'ען איז יעדער בעזונדער אין הארצען פרעה געווען צופרידען, וואָס עס האָט זיך אזוי געמאכט, אז זי איז אוועקגעפאהרען קיין אמעריקאַ, ווארום ווען נישט, האָבען זיי געפיהלט, וואָלט די זאך זיך געצויגען אָן א סוף. און זי וואָלט קיינמאָל זיך נישט גע־קענט בעשליסען וועמען פון זיי גליק־ליך צו מאכען. די פראגע איז נאר געווען, ווי קומט מען זיך מיט איהר גיכער צוזאַמען? ביי יעדען איינציגען האָט דאס הארץ געפלאַקט פון ליבע און בענקשאַפט.

די דריי פערליבטע חלמ'ען אויף פאַהרען קיין אמעריקאַ.

יעדער בעזונדער פון די דריי פער־ליבטע און אויסדערוועהלטע יונגעלייט האָבען אליין געגומען קלייבען אויף רייזע־קאָסטען קיין אמעריקאַ. דאס איז ביי זיי געוואָרען א געהיימניש, ווענען וועלכע מען האָט נישט גע־רעדט... גישט וויסענדיג פון שרה'לעס פערשפרעכען צו די איבעריגע, האָט דאָך יעדער מורא געהאָט טאָמער פאָהרט זיין קאָנקורענט אריבער קיין אמעריקאַ, פריהער פון איהם, קען ער איהר נאָך פארט ארויסכאפען — ווייי־בער זענען דאָך לייכטזיניגע בעשע־פעניששען — מוז מען שטענדיג זיין גרייט צו פערלויפען דעם וועג. אָבער געה, טהו, מאַך, קלויב אויף הוצאות אז די צייט איז אזוי שווערע! און קיין רייכע פעטערס אין אמעריקאַ האָט קיינער פון די דריי נישט געהאָט און דאָס מאהרען ווערט וואס א מאָל אלץ שווערער.

שרה'לע בעשליסט זיך.

זיי האָבען זיך אָבער נישט מיישב געווען, און יעדערער פון זיי אין זייערע בריוועלעך צו איהר, צו שרה'־לען, האָבען זי אַלץ געטרייסט. אַז „מען איז שוין נעהנטער ווי ווייטער"... און מען האָט טיי זיך, טיי איהר צו־געגעבען מוט צו זיין געדולדיג און ווארטען, ביז דעם גליקליכען טאָג, ווען עס וועט זיין די נויטיגע סומע אויף דער רייזע.

דורך דער צייט האט דערווייל עפעס פאסירט, ווי מען זאָגט אַן איבערבורך אין שרה'לעס נשמה... פון דערווייטענס האָט זי עגדליך ווירקליך טאַקי צע־שלאָסען, ווער עס געפעלט איהר מעהר פון איהרע אַלע דריי יוגענד־פריינד. איהר אויסוואָהל איז פלוצ־לינג אויסגעפאלען אויף איינעם פון זיי, אויף ברוך דראָבנע... איז ער טאַקי געווען שענער פון די איבעריגע צוויי קאָנקורענטען זיינע? איז ער געווען געראַטענער פון זיי, קליגער פון זיי? שרה'לע וואָלט דערויף אליין נישט געקענט ענטפערען געגוי.

קעלצער אבטיילונג.

7 טעג ארעסט פאר באליידיגען דעם דירעקטאר, פון דער יודישער פאלקס-באנק, ה' דוד ראזענבערג.

ה' יוסף ווערדיגער פון בארזענטינער גאס, קומענדיג אין דער יודישער פאלקס-באנק פארלעדיגען א געלד-ענין, איז אהן א פאר וואס אנגעפאלען אויפן דירעקטאר, ה' דוד ראזענבערג, און איהם געזידעלט מיט פערשידענע מיאוסע אויסדריקען.

אויפן פארלאנג פון די פערוואלטונגס-מיטגלידער, וועלכע האבען זיך צוליב דעם כבוד פון דירעקטאר געפונען זעהר שטארק באליידיגט, איז דער ענין איבערגעגאנגען אין פרידענס-געריכט, וועלכער האט דכא ה' ווערדיגער בעשטראפט מיט 7 טאג ארעסט, אדער צו בעצאהלען 50 זלאטעס.

די פייערונג אין קעלץ צוליב דער בעפרייאונג פון פוילען.

פאריגען דאנערשטאג דעם 11—טען נאוועמבער ת. י. אינם טאג פון דער בעפרייאונג פון פוילען, איז אין דער שוהל 10 א זייגער פריה פארגעקומען א פייערליכע גאטעס-דינסט.

אינם גאטעס-דינסט האבען זיך בעטייליגט אויסער די מיטגלידער פון ראט און פערוואלטונג פון דער יודישער קהלה און אלע אין קעלץ עגזיסטירענדע פענער און פרויען—שולען און חדרים — אויך די דורך דער קהלה ספעציעל איינגעלאדענע פארשטעהער פון דער מאכט, ווי דער ה' וויצע וואיעוואדע, ד"ר קרעבעל, און וויצע סטאראסטע, ה' טשנאדעל.

נאך דעם, ווי דער חזן ה' ווינער האט מיט זיין כאר געזונגען עטליכע קאפיטלעך תהילים האט דער היגער רב הרב ראפאפארט געהאלטען א זעהר טאלאנטפולע רעדע מעניגע דיומא, וועלכער איז דורך אלע אנוועזענדע בעשאנקען געווארען מיט שטורמישע אוואציעס.

נאך די רעדע פון הרב ראפאפארט האט געהאלטען א זאכליכע רעדע אין פוילישען דער פרעזעס פון דער יודישער קהלה אין קעלץ, ה' רייזמאן, וועלכע האט ארויסגערופען גרויס בעגייסטערונג.

נאך דעם ווי דער חזן מיטן כאר האבען געזונגען דעם פוילישען הימן האבען די אויבענדערמאנטע פארשטעהער פון דער מאכט געדאנקט דעם הרב ראפאפארט, דעם פרעזעס ה' רייזמאן און דער יודישער קהלה און דאמיט האט זיך דער גאטעס-דינסט געענדיגט.

* * *

דעם זעלבען טאג איז צום הרב ראפאפארט געקומען א פארושניק פון דער שטאדט-קאמענדע און האט זיך ענטשולדיגט פאר וואס דאס יודישע מיליטער האט זיך נישט בעטייליגט אין דער גאטעס-דינסט, מאטיווירענדיג דערמיט, אז דאס איז געשעהן צוליב שנעלקייט.

דער רעטונג'ס-קאמיטעט האט ווידער ערהאלטען 1500 דאלאר.

ווי מיר דערוואוסען זיך פון א זיכערע קוועלע האט דער קעלצער רעטונג'ס-קאמיטעט די וואך ווידער דערהאלטען פון „דזשוינט" 1500 דאלאר.

קיפניס—זעליגפעלד אין קעלץ.

די טעג וועלען ווײלען אין אונזער שטאדט די איבעראל בעוואוסטע פאלקס-זינגער מ. קיפניס און זעליגפעלר. זיי וועלען אויפטרעטען אין טעאטער „פאלסקי" מיט א נייעם רעפערטואר פון פערשידענע נייע פאלקס-לידער.

ס'איז צו האפען, אז די יודישע בעפעלקערונג וועט דעם קאנצערט צאהלרייך בעזוכען.

וועגען די ערשט-נור-וואס פארגעקומענע „הזמיר"-קאמעדיע.

דעם פערגאנגענעם שבת צו—נאכטס איז אין לאקאל פון היגען סוחרים-פעראיין פארגעקומען די אלגעמיינע פערזאמלונג פון דעם נייעם לעגאליזירטען פעראיין „הזמיר".

די פערזאמלונג, וועלכע האט ווירקליך געזאלט זיין דער גרונד-שטיין פון אזא וויכטיגע אינסטיטוציע, ווי דער „הזמיר", איז לײדער באלד די ערשטע אלגעמיינע פערזאמלונג פערוואנדעלט געווארען אין א נארישע קאמעדיע. מען האט גלייך געקענט בעמערקען ווי דער עולם בעציהט זיך דערצו נישט מיט קיין ערנסטקייט.

דער פארזיצענדער פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג, ה' דוד ראזענבערג, האט נישט געלאזט, אז ס'זאל ווערען אבגעגעבען א גענויער בעריכט וועגען די ביז איצטיגע טעטיגקייט.

ה' ראוויצקי ווידער, האט געגעבען א פארשלאג, ווירקליך ווי עס פיהרט זיך אויף יעדער אלגעמיינע פערזאמלונג, אז יעדער איינער מיטגליד, וועלכער שרייבט אונטער א דעקלעראציע מוז באלד איינצאהלען איינשרייב-געלד, זאנסט האט ער נישט קיין שטים רעכט. דעם עולם איז, א פנים, דער פארשלאג נישט געפעלען געווארען און אלע האבען געשטימט געגען. בכלל האט די גאנצע אלגעמיינע פערזאמלונג געטראגען א זעהר קאמישען כאראקטער. מען האט געזעהן ווי אלע פערזאמעלטע האבען נישט קיין צוטרוי און קיין שום פערשטענדעניש פאר דער גאנצער זאך.

דער איינציגער, וואס האט זיך בעצויגען ערנסט, איז געווען דער ה' דוד ווארגאן, וועלכער האט פאר גרויס אויפרעגונג, זעהענדיג ווי זיין גאנצע ארבייט פארן „הזמיר" גנהט לאיבוד פערלאזט דעם לאקאל.

דערנאך איז אויך צפיס פארקגעקו-

מיט דער צייט ענטפערט זי אלץ זעלטענער אויף די פלאמיגע בריעף פון די איבעריגע צוויי פערליבטע און זי שרייבט זיך אלץ אפטער איבער מיט איהם אליין, מיט ברוך דראבנע... איהרע „בריעף" אפרען וואס ווייטער אלץ ערע סטער, געזעצטער, און ווען זי האט איהם איינמאל אנגעשריבען „מיין טייערסטער" — „מיין איינציגסטער", „מיין ליעבסטער" — האט זי פלוצלינג דערפיהלט, אז דאס איז טאקי אזוי... בלויז ער איז איהר טייער, בלויז ער איז איהר ליעב, ער איינער אליין...

ענדליך האט זי אויף די הייסע בריף און אויף די אונאויפהערליכע ליבעס-ערקלערונגען פון יענע צוויי צו ענטפערען... זייערע בריעף מיט זייערע בעשוועהרונגען און פארוואורפען וועגען איהר פעראט, וועלכע זענען געוועזען אויסגעווייקט און טרעהרען, פלעגען געהן גלייך אין פייער אריין; און בלויז צו ברוך דראבנע'ן פלעגט די פאסט פון אמעריקא ברענגען איהרע בריעף כמעט טעגליך. דארטען פלעגט שטענדיג גערעדט ווערען וועגען דער גליקליכער שעה, ווען זיי וועלען זיך ווידער זעהן און וועלען „בעהעפטען" זייערע הערצער, אז קיין וואסער און פייער זאל זיי מעהר נישט קענען „צושיידען"...

די גזירה פון דער „קוואטא"

און ברוך דראבנע האט נאך אלץ געקליבען אויף הוצאות, און האט נאך אלץ נישט געהאט איינגאנצען געניג אויף א שיפס-קארטע. עס האט, אמת, איהם איצט שוין געפעהלט א קלייניגקייט. וואס זשע מהוט אבער גאט? פאסט נעמט אמעריקא און פערמאכט איהרע טויערען!... ברוך דראבנע איז געווארען שרעקליך אין כעס אויף אמעריקא — אזא זאך איהם אפנעמען! צוגענומען בײ איהם זיין שרה'לען און איהם די לאזט זי נישט אריין צו איהר, צו זיין טייערע, צו זיין ליעבע, וועלכע איז דאך איצט שוין זיין כלה!...

און אין קעלץ בלייבען ווייטער איז אוממעגליך. פערדינען איז דא נישטא וואו, אפילו א צובראכענעם שילינג.

איז ער מיט א ביסעל אנגעזאמעלט געלד אוועקגעפאהרען אהין, וואוהין עס לויפען איצט אלע יודישע יונגע לייט פון פוילען, פון ליטע, פון רומעניען און פון דער גאנצער וועלט: קיין פראנקרייך, קיין פאריז... אהין פלעגט מען דעמאלט לייכט אריינלאזען און מען פלעגט זיך זאגאר קענען אריינכאפען אהן א'אויסלענדישען פאס, שרה'לע האט איהם אויך צו דעם צוגערעדט. קיין פאריז איז איהם נענטער צו פאהרען, ווי קיין אמעריקא, און פאר איהר איז פאריז אויך נעהנטער זיך ארויסצולאזען. ווי זיך אימקעהרען קיין קעלץ... אין פאריז לעבט דאך א גאנצע וועלט: דארטען וועט ער זיך אויסלערנען עפעס א פאך און געפונען בעשעפטיגונג, און זי וועט דערווייל אין ניו-יארק אנזאמלען עטליכע הונדערט דאלאר, וועט זי אויך קומען אהין, קיין פאריז, און וועט דארט עפענען א ווערקשטאל פון קליידער... זי קען שוין די ארבייט אויסגעצייכענט, אין פאריז וועט זי זיך נאך צולערנען, און מיט דער ענגלישער שפראך וועט זי זיך קענען שאפען די בעסטע קליענטען צווישען די רייכע ענגלענדער און אמעריקאנער, וועלכע קומען זיך בעקליידען אין דער עלעגאנטסטער שטאדט פון איירופא... וועלען זיי ביידע דעמאלט חתונה האבען אין דעם שעהנעם פאריז און וועלען דארט לעבען גליקליך, אז קיינער וועט זיי נישט זיין גלייך...

(פארזעצונג קומט)

טען וואלען פון א פערוואלטונג, וועלכע האבען געהאט א פנים פון חוזק און נארישמאכעריי.

בכלל איז דא גאנץ ווייניג האפנונג אז פון דעם גאנצען ענין זאל עפיס ווערען.

ווי עס ווייזט אויס האט די קעלצער יוגענד נאך צו ווייניג חוש פאר קולטורעלע ארבייט.

דאס איז במקום א בעריכט...

די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון יודישען מענער־גימנאזיום.

די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון יודישען מענער גימנאזיום, וועלכע האט געזאלט פארקומען זונטאג דעם 14 טען ה. ח. אין לאקאל פון גימנאזיום, איז צוליב דעם, וואס ס'איז נ״שט געווען קיין קווארום נישט צושטאנד געקומען.

ס'איז כדאי אויפמערקזאם צו מאכען דער אויפזיכטס־ראט, אז וועלענדיג האבען א גרעסערע צאהל בעזוכער אויף דער פערזאמלונג, זאל זי די פערזאמלונג איינארדנען אין צענטרום פון שטאדט און נישט אין גימנאזיום לאקאל, במעט הינטער דער שטאדט.

ווי מיר דערוואוסען זיך די לעצטע מינוט, זאל די איבענדערמאנטע פערזאמלונג פארקומען זונטאג אווענד דעם 21/XI אין לאקאל פון דער יודישער קהלה.

פונ'ם פראפ. פעראיין פון די אנגעשטעלטע בעשעפטיגט אין האנדעל און ביורא.

דער פראפ. פעראיין פון די אנגעשטעלטע בעשעפטיגט אין האנדעל און ביורא אין קעלץ, האט די טעג בעקומען פון „דזשוינט" א בעדייטענדע סומע אין דאלארען לטובת די ארבייטס־לאזע מיטגלידער פון פעראיין.

אין צוזאמענהאנג דאמיט פאדערט אויף די פערוואלטונג אלע ארבייטס־לאזע מיטגלידער צו רעגיסטרירען זיך אין פעראיינס ביורא שפעטסטענס ביזן 1-טען דעצעמבער ה. י.

די פערוואלטונג איז גלייכצייטיג מודיע, אז א גרויסע צאהל ביורא־פראקטיקאנטען קענען דורך איהר פערמיטלונג בעקומען פערשידענע פאסטענס.

פראינטעריסירטע דארפען זיך מעלדען אין פעראיינס ביורא יעדען טאג אין די אמט־שעה'ען פון 6 ביז 8 אווענד אין אייגענעם לאקאל מארק 6.

א טראגישער פארפאל.

די טעג איז אין דער פאבריק „לודוויקוב" פארגעקומען א טראגישער פארפאל מיט דעם ארבייטער סטאניסלאוו וואשילעווסקי 34 יאהר אלט.

ווען דער ארבייטער האט אנגעפיהלט מיט צוגעסאנעם אייזען די פארמאס האבען זיך עטליכע טראפען פערגאסען אין דער זייט און צושפריצט. איין טייל אין אריין דעם ארבייטער אין אויג און איהם דאס אויג אויסגעברענט.

די ערשטע הילף גאט איהם ערטיילט א דאקטאר פון דער קראנקען קאסע.

פון קרייז־געריכט.

די וואך האט דאס היגע קרייז־געריכט בעטראכט דער פראצעס, וואס איז פערפיהרט געווארען געגען די וולאשצאווער איינוואוינער דרעסלער, בערגער, איינזעלשטיין און פאזאנאווסקי, פאר פיהרען קאמוניסטישער פראפאגאנדע.

עס האט זיך ארויסגעוויזען אז די אלע אנגעקלאגטע זענען געפאלען א קרבן פון א דענונציאנט און דאס געריכט האט אלע פריי געשפראכען.

א דעמאנסטראציע פון ארעסטאנטען.

פאריגען זונטאג האבען די פאליטישע ארעסטאנטען, וואס זיצען אין דער היגער תפיסה אנגעהויבען זינגען דעם אינטערנאציאנאל, דאס געזאנג האט זיך געלאזט הערען אין די ארומיגע גאסען, אויף דער אינטערווענץ פון קרימינאל־אויפזעהער האבען זיי געענטפערט, דאס זיי פייערען אויף דעם אופן דעם יאהרצייט פון דער רוסישער רעוואלוציע און אנגעהויבען אויספאקען די שויבען ווי אויך שלאגען די אויפזעהער. ערשט בייגאכט איז געלונגען די דעמאנסטראנטען צו בערוהיגען.

א נישט צושטאנד געקומענער צוזאמענפאהר פון די ג. פ. ר. אין קעלץ.

דער צוזאמענפאהר פון די ג. פ. ר. (גאוויעטאוודזקיס גרופע), וועלכער האט געזאלט פארקומען זונטאג דעם 14-טען ה. ח. אין טעאטער „סאלפקי" איז נישט צושטאנד געקומען צוליב'ן פערבאט פון ה' וואיעוואדא.

דער אנוועזענדער דעפוטאט ח' ד״ר פידערקעוויץ האט אויסגענוצט די געלעגענהייט און פערוואנדעלט דעם צוזאמענפאהר אין א מיטינג, וועלכער האט צוגעצויגען א טויזענד־קעפיגען עולם.

ביים ארויסגאנג פון טעאטער האט א זעלנער פערשפרייט פערשידענע אויפרופען, וועלכען די פאליציי האט געוואלט ארעסטירען, נאר דער המון האט זיך ענטגעגענגעשטעלט דער פאליציי און איהם נישט געלאזט ארעסטירען. די ארויסגערופענע 40 פאליציאנטען האט דעם עולם פונאנדערגעטריבען און דאמיט האט זיך דער ענין געענדיגט.

■■■■■■

מ. שווארץ.

מיין פענמעסערל.

(ערינערונגען).

איך זיץ אין מיין צימער'ל איינער אליין און בלעטער א בוך. פון דעם עלעקטרישען לעמפעל, וואס איז ארומגעהאנגען מיט א גרינעם אבאושור, פאלט א בלאסער קרענקליכער גרינער שיין און צולייגט זיך איבערן גאנצען צימער'ל. איך קען דאס בוך איצט פאר קיינמאל נישט לייענען. אין מח פלאנטערען זיך פערשידענע נישט דייטליכע מחשבות. מיין בליק פאלט גראד אויף א קליין פענמעסערל, וואס ליגט אויפן טיש, מ'ט וועלכען איך האב ערשט אדורכגעשניטען די בלעטער פון דעם נייעם בוך. א קליין פערלמוטערען פענמעסערל איז עס, דאס קלינגעל איז שוין אבגענוצט אין שפאיק אויסגעשליפען, פון איין זייט איז שוין אפילו דאס פערלמוטער אין גאנצען אפגעשפרינגען, דאך ווי ליב איך האב עס דאס פענמעסער'ל; איך נעם עס אין האנד, בעטראכט עס אין אלע זייטען. זיסע ערינערונגען פון די קינדער יאהרען הייבען אן איינציגווייז ארויפשווימען אין מיין זכרון און דערמאן זיך, ווען כ'בין נאך א קליין יונגעל געווען, אין חדר געגאנגען. איינמאל זומער איז עס געווען, ווען די מאמע איז געקומען פון ציעכאציִנעק צו פאהרען, האט זי מיר דאס מעסערעל געבראכט, אין א ווייס שטיקעל פליס פאפיער איז עס געווען איינגעוויקעלט. כ'האב מיך פשוט געשפיגעלט דערין. די מאמע פלעגט מיך שטענדיג ווארענען, כ'זאל די קלינגלעך נישט אויפמאכען, כ'וועל מיר די פינגער צושניידען. ס'וועט בלוט געהן.

שפעטער, ווען כ'בין עלטער געווארען, האב איך אין בית־המדרש געלערנענט. די שענסטע שויתי'ס פון פאפיער פלעג איך מיט דעם מעסער'ל אויסשניצען, און אויף די לאנגע טישען פון בית המדרש, וועלכע זענען שטענדיג געווען אנגעטריפט פון חלב'נע ליכטלעך האב איך אותיות און פערשידענע נעמען אויסגעקריצט — אוי — ווען ס'זעהן זיי איצט די טישען — געקושט וואלט איך זיי...

מיינע מחשבות פיהרען מיך אלץ ווייטער, און ווייטער. איך בין א סאלדאט, נעם אנטייל אין דער גרויסער וועלט מלחמה. ביינאכט, איך ליג אין א שיצען־גראבען, דאס דונערען און קנאלען פון הארמאטען און ביקסען האבען א ביסעל אויפגעהערט. די שעהנע רונדיגע לבנה, וועלכע שמחט אין פיטען הימעל ווארפט א העלען זילבערנעם שיין אין שיצען־גראבען אריין. איך נעם א היים שרייבען א בריוו איך האלט דאס מעסערעל און שניץ מיין בלייעטיפט און דערמאן זיך אלס קינד נאך ווי די מאמע פלעגט מיך שטענדיג ווארענען; כ'זאל די קלינגלעך נישט אויפמאכען, כ'וועל מיר די פינגער צושניידען, ס'וועט בלוט געהן...— אוי הארציגע מאמע — האב איך מיר געטראכט: ווען די וואלסט זעהן ווי בלוט איז דא ביליג געווארען...

אין צימערל איז שטיל און רוהיג איך האלט אלץ נאך מיין מעסער'ל אין האנד. מיר איז זיך זעהר שווער צו צושיידען דערמיט, און מיר דאכט זיך אויס: ווי נישט קיין מעסער'ל, נור איך האלט און דרוק א האנד פון א פריינד פון די קינדער־יאהרען נאך, און מ'ר איז ליב און טייער זיינע זיסע ערינערונגען, וואס ער דערמאנט מיך.

■■■■■■

Kino „ODEON" w Radomiu.

Od poniedziałku najnowszy arcyfilm sezonu

ULUBIENICA WIEDNIA

(Nad Pięknym Modrym Dunajem)

Warszawa szalała za tym obrazem, określając go mianem największego arcydzieła kinomatografji europejskiej.

HUMOR, FINEZJA i CZAR

oto zasadnicze tło obrazu, który porwie bezwzględnie wszystkich.

Wspaniałe dekoracje, reżyserja, zdjęcia oraz pierwszorzędna gra.

ulubienicy wszystkich **LYA MARY**

i przesympatycznego **HARRY LIEDTKE**

stwarzają z tego obrazu rzecz tak serdecznie ładną i miłą że będzie ona największym ewenementem dnia dla Radomia. **Z ULUBIENICY WIEDNIA** zrobi się napewno **ULUBIENICA RADOMIA.** Nie rozpraszajcie swych pieniędzy!!! Schowajcie takowe na obejrzenie **Ulubienicy Wiednia**!!! Tylko w Odeonie pierwszorzędne obrazy.

Pamiętajcie o tem.

ראדאמער כראָניק.

פון „טאָז".

די אַלגעמיינע יעהרליכע פערזאַמלונג פון די מיטגלידער פון דער היגער אַבטיילונג פון „טאָז", וועלכע איז נישט צושטאַנד געקומען ד. ח. ווערט פאָרקומען קומענדיגען שבת, דעם 20-טען ד. ח. 6 אַ זייגער אָוועגד אין לאָקאַל פון יודישען סוחרים-פעראיין (לובלינער 18).

פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין ראדאָם.

פרייטאג צונאכטס דעם 19/11 אום 8 א זייגער האָט דער פרעזעס פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע ה' יחיאל פרענקעל רעפערירען א. ד. ט. „אחר הבם, זיין לעבען און שאַפען".

איינגאַנג פאר מיטגלידער פריי.

די בעריהמטע פאָלק'ס-זינגער זמרה זעליגפעלד און מ. קיפניס אין ראדאָם.

קומענדיגען זונטאָג דעם 21 ה. ח יועט אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי" פאָרקומען אַ פאָלקס לידער־קאָנצערט, אויסגעפיהרט דורך די פּאָפּולערע און בעריהמטע פאָלק'ס־זינגער ז. זעליגפעלד און מ. קיפניס.

דאָס רעפּערטואַר בעשטעהט פון אַ גאנצע רייהע נאָך ביי אונז נישט געזונגענע פאָלק'ס-לידער.

ס'איז צו האפען, אַז דער קאָנצערט וועט, ווי איבעראל, אויך אין ראדאָם געקרוינט ווערען מיט'ן געהעריגען ערפאָלג.

פון טעאַטער און קינאָ

דעם דירעקטאָר פון יודישען טעאַטער אין ראדאָם, ה' לייכטער, האָט נאָך פיל מיה ענדלך זיך איינגעגעבען צו קומען אין אַ קאָנטאַקט מיט איינער פון די בעסטע יודישע אָפּערעטען־טרופעס אונטער דער לייטונג פון בעקאַנטען יודישען אַרטיסט ה' הערשקאָוויטש.

די טרופע וועט גאַסטראָלירען אין ראדאָם, קעלץ, און וועט אויפפיהרען אַ גאנץ נייעס רעפּערטואַר פון די שענסטע יודישע טעאַטער—זאַכען.

פון „אָדעאָן"

דאָס דעמאָנסטרירטע בילד אין קינאָ „אָדעאָן" א. ג. „די, וועלכע האָט זיך פערקויפט" האָט זיך אַרויסגעוויזען ענטשפּרעכענד צו דער רעקלאַמע, אַלס איינער פון די פּראַכטפולסטע בילדער, איז מייסטערהאַפט געשילדערט. העכסט אנציהענד איז דער מאָמענט פון בעלאגערען וויען דורך די איטאליענישע איירעפּלאַנען, ווי אויך די לעגענדאַרישע פאָלקסטימליכע פיגורען פון די 4 אַפּאָקאַליפּסען—פאָהרער.

דאָס דאָזיגע מייסטער—ווערק בלייבט נאָך אויפ'ן עקראַן 3 טעג.

* * *

אין די כראָניק וועגען רעפּערטואַר פון קינאָ „אָדעאָן" אין פאַריגען נומער פון אונזער צייטונג, האָבען מיר פערלאָזט די אָקטועלסטע בילדער פון פער־זאָהן, וואָס מיר פּרעזענטען יעצט, נעמ־לין: „דער פּיאַלקען—קעניג" מיט האררי ליעדטקע, „דריטע עסקאדראָן", „די הוזאַרען פון פראנץ-יאָזעף", „קרישיא דאָס וואַלד-מיידעל" מיט ליאַ מאַרי און האררי ליעדטקע און „נאָך מלח-ה־דיגע איינדרוקען" מיט וויערא וואָראָניגיא און פיל אַנדערע.

בעסטע שיפס-קאָמוניקאַציע צווישען פּוילען און קאַנאַדע

„באַלטיק-אמעריקא-ליין"

עמיגראַציע—ענינים ערלעדיגט

ביורא „ירוס"

קעלץ, קילינסקי גאַס № 8.

די ביבליאָטעק ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע לובעלסקאַ 25 מאַכט בעקאַנט דאָס ברייטע לעזער פּובליקום, דאָס זי האָט לעצטענס בעקומען נייע 1000 בענדער פון דער נייעסטער ליטעראַטור אין 3 שפּראַכען: העברעאיש, יודיש און פּויליש צייגענ זי א גרויסע צאָל הערליכע וויסענשאַפטליכע ווערק. בעמערקונג: די לעזער וועלכע האַלטען א יענגערע צייט דאָס בוך (מעהר ווי א חודש), הערען אויפגעפאָדערט ביז דינסטאָג דעם 23|11 אָפּצוגעבען עס אין דער ביבליאָטעק ווען ניט וועלען זיי הערען ריקזיכטלאָז איבערגעגעבען אין געריכט.

Najsilniejsze bóle głowy usuwa.

בעקאַנטמאַכונג

דער סוחרים—פעראיין אין ראדאָם מעלדעט זיינע מיטגלידער, דאָס זונטאָג דעם 21 נאָוועמבער ד. י. 4 אַ זייגער נ. מ. וועט פאָרקומען אין אייגענעם לאָקאַל לוב. 18

די יערליכע אַלגעמיינע בעריכטס—פערזאַמלונג

מיט פאָלגענדען טאָג—אָרדנונג:

1) עפענען די פערזאַמלונג, 2) וואַהלען פון פאָרזיצענדען, 3) בעריכט פון דער פערוואלטונג, 4) קאַסע—בעריכט, 5) דיסקוסיע, 6) וואַהלען פון 3 מיטגלידער אין דער פערוואַלטונג און 3 פערטרעטער, 7) וואַהלען פון 4 מיטגלידער אין אויפזיכטס—ראַט, 8) וואַהלען פון 4 מיטגלידער אין דער קאָמיסיע פון שיעדס—געריכט און 4 פערטרעטער, 9) וואַהלען פון 3 מיטגלידער און 2 פערטרעטער אין דער רעוויזיאָנס קאָמיסיע, 10) פרייע פאָרשלאָגען.

בעמערקונג: אין פאַל ווען ס'וועט נישט זיין אַ גענוגענדע צאָל מיטגלידער, וועט די פערזאַמלונג פאָרקומען 6 אַ זייגער אין זעלבען טאָג און זי וועט גילטיג זיין ביי יעדע צאָהל מיטגלידער. אַנטייל נעהמען אין דער פערזאַמלונג, האָבען רעכט די מיטגלידער, וועלכע האָבען דעם מיטגלידס-אָבצאָהל ערלעדיגט ביז דעם 18 ד. מ. און בעזיצען אַ מיטגלידס לעגיטימאַציע.

די פערוואַלטונג.

Kino „CZARY" w Kielcach.

Dziś gigantyczna premjera!

Epokowego filmu osnutego na tle najnowszego szlagiera powieściowego

Bernarda Kellermana

BRACIA SCHELLENBERG

w roli głównej:

Conrad Veidt Lil Dagower

KINO „ODEON" w RADOMIU.

ROK. 1914.

Wiedeń beztroska stolica Austrji.

Wielkie słowo Wojna

Pryska szczęście ludów.

4-ch Jeźdźców Apokalipsy

krwawemi kopytami tratują Europę.

Nędza i Głód Choroby i śmierć

Wszystko to zobaczy Radom p. t.

Ta, która się sprzedała.

PŁYN

JASNIEJ SŁONCA

CZYŚCI IDEALNIE SZYBY, LUSTRA i WSZELKIE METALE, NIE RYSUJĄC ICH.

SPROBUJCIE A PRZEKONACIE SIĘ

Redaktor i Wydawca CH. M. Herc — Odbito we własnej drukarni Radom Szwarlikowska 20.